

4 aprilie 1944. Gara de Nord din București

CONSIDERAȚII PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITATEA UNUI CLERIC TRANSILVĂNEAN MAI PUȚIN CUNOSCUȚ, IOAN FELEA (1885-1944)

Profesor dr. Răzvan-Mihai NEAGU'

În societatea transilvăneană din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, preotul reprezenta un personaj important și un factor de coeziune. Activitatea clericului cuprindea o paletă largă de domenii: religios, politic, economic, social, cultural, educațional, național (până la Marea Unire din 1918).

Un exemplu de cleric transilvănean remarcabil, dar mai puțin cunoscut a fost Ioan Felea. În prezentul material ne propunem să aducem la lumină figura acestui cleric, subiect mai puțin abordat în istoriografie². El s-a născut la 13 ianuarie 1885 în satul Ciuruleasa, de lângă Abrud, comitatul Alba de Jos (azi jud. Alba) într-o familie numeroasă, cu o puternică tradiție clericală, tatăl său, Ioan Felea (1857-1922) fiind preot³. Acesta din urmă a avut zece copii: Gheorghe (mort la șase ani); Ioan; Victor (doctor în științe juridice și profesor la Oradea și Arad); Maria (căsătorită cu preotul Miron Popovici

din Mihăleni); Aurelia (căsătorită cu meseriașul Ilie Paicu din Brad); Miron (doctor în drept, avocat la Pecica și Arad); Elisabeta (căsătorită cu comisarul de poliție Cornel Grozescu); Ilarion-Virgil (1903-1961, preot, martir al închisorilor comuniste, mort în penitenciarul din Aiud); Gheorghe (licențiat în drept, mort la Odessa în 21 octombrie 1941 ca maior magistrat); Traian (profesor de muzică la Dumbrăveni, Arad și Cluj)⁴. Așadar, Ioan Felea era fratele mai mare al cunoscutului preot Ilarion V. Felea, ilustrul dascăl de teologie, victimă a regimului comunist⁵.

Ioan Felea și-a început studiile la Valea Bradului, continuându-le la Brad, Blaj, Beiuș și Năsăud, unde a absolvit Gimnaziul Fundațional și a promovat cu succes examenul de maturitate în anul 1903. Având vocație preoțească s-a îndreptat spre teologie, primele studii în acest domeniu urmându-le la Seminarului Andreian din Sibiu (1903-1906)⁶. Între 1906-1908 a urmat cursurile Facultății de Teologie din cadrul Universității din Cernăuți, obținând doctoratul în anul 1909⁷. Tânărul Felea a revenit în Transilvania, iar inițial s-a îndreptat spre Sibiu, unde a intrat în administrația bisericească, fiind numit arhivar mitropolitan (1910), iar ulterior a funcționat ca profesor de cântări și tipic (1911)⁸. În anul 1913 a fost hirotonit diacon pe seama Catedralei Mitropolitane din Sibiu. În același an a primit taina preoției și a fost ales paroh de Pecica (azi jud. Arad), unde a păstorit până în anul 1927. Destinul acestui preot a fost marcat de prima conflagrație mondială. Referitor la activitatea sa în timpul Primului Război Mondial, șematismele militare austro-ungare arată că începând cu 1 iunie 1915, Felea era preot militar în rezervă (clasa a IX-a), fiind decorat cu *Crucea pentru merite*

religioase, clasa a II-a cu panglică alb-roșie (*Geistliches Verdienstkreuz 2. Klasse am weißbroten Bande*). Așadar, activitatea sa pe front s-a desfășurat până la data amintită mai sus, remarcându-se prin dăruire⁹.

Din punct de vedere al gradelor militare, Ioan Felea a fost căpitan. În preajma momentului Marii Uniri de la 1 decembrie 1918, Felea i-a organizat pe românii din zona Pecica, fiind un susținător al unirii Transilvaniei cu România.

Ioan Felea a fost un om al timpului său. S-a realizat profesional în granițele României Mari, devenind în scurt timp o respectabilă figură clericală a epocii interbelice. La scurt după Marea Unire, în februarie 1919 preotul Felea a fost arestat de trupele bolșevice ale lui Kun Béla, însă a reușit să evadeze. După consumarea acestui moment, Felea s-a îndreptat spre București și a intrat în serviciul Ministerului de Război, fiind numit la conducerea unei comisii (1919), care avea ca scop deplasarea în Italia și repatrierea soldaților români prizonieri, care luptaseră în armata austro-ungară. Finalizând cu succes această misiune în care a dat dovadă de maximă seriozitate, Ioan Felea a primit o nouă însărcinare din partea guvernului român, de a identifica rămășițele soldaților români originari din Transilvania, Bucovina și Basarabia, care au luptat în Italia, în cadrul armatei imperiale, și de a le reînchuma în locuri amenajate și marcate corespunzător. În acest mod preotul transilvănean a contribuit la păstrarea amintirii eroilor români, care luptaseră în Primul Război Mondial. Pentru rodnicia sa activitate și pentru îndeplinirea ordinilor militare, în anul 1920 preotul căpitan Ioan Felea a fost avansat la gradul de maior. Meritele sale au fost recunoscute și

de statul român din partea căruia a primit numeroase ordine și decorații: Ordinul *Steaua României*, în grad de Cavaler, Medalia *Regele Ferdinand*, Medalia *Răsplata Muncii pentru Biserică*, clasa I⁰.

Ioan Felea a revenit în România în anul 1921 reluându-și postul de paroh la Pecica. A avut o densă activitate socială, fiind membru al prestigioasei asociații culturale ASTRA și președinte al despărțământului Pecica. De asemenea, a făcut parte din *Asociația clerului ortodox „Andrei Șaguna”* din Transilvania, în cadrul căreia a fost secretarul secției eparhiale Arad, ales la 4-5 aprilie 1922¹¹. În noiembrie 1922, participă la congresul al treilea al asociației clericale amintite, desfășurat la Sibiu, în cadrul căruia este ales membru în secția eparhială Arad¹². De asemenea, Felea a condus în calitate de președinte *Asociația voluntarilor ardeleni din Războiul din 1914-1918*¹³.

Ioan Felea a fost o figură clericală reprezentativă la nivelul societății civile din Arad, fiind prezent la numeroase evenimente din acest oraș. Astfel, la 29 aprilie 1923, el a participat la înmormântarea avocatului Ioan Németh, membru al Înaltei Curți de Casație din București, alături de alte figuri clericale importante arădene, precum profesorii Gheorghe Ciuhandu și Teodor Botiș¹⁴.

În anul 1923, Ioan Felea a reprezentat *Asociația clerului „Andrei Șaguna”* la serbările centenarului Institutului Pedagogic-Teologic din Arad¹⁵.

Preotul cu studii la Cernăuți a manifestat sentimente de atașament față de Casa Regală a României, atitudine care transpare din faptul că la 4 august 1923 în biserica din Pecica, el a rostit un discurs cu ocazia zilei onomastice a reginei Maria, pe care a comparat-o

EROI ȘI MARTIRI

cu Maria, sora mai mică a lui Lazăr, prietenul Domnului Iisus Hristos¹⁶.

În anul 1924, viitorul patriarh Miron Cristea a dispus aducerea preotului Ioan Felea la București și încadrarea lui ca subdirector al Internatului Teologic, duhovnic al studenților din această instituție, dar și paroh al Bisericii Radu Vodă. Nu a zăbovit prea mult la București, pentru că începând cu 1 ianuarie 1925, Ioan Felea a fost numit preot militar la Regimentul 93 infanterie și garnizoana Arad, conform informației din ziarul sibian *Telegraful Român* din 14 martie 1925¹⁷.

Ioan Felea a rămas un animator al preoțimii arădene, iar la 31 mai 1925 cu ocazia unui cerc religios la Semlac a clericilor din *Asociația „Andrei Șaguna”* a sfințit, împreună cu Gheorghe Ciuhandu și Teodor Botiș, noile clopote ale bisericii din localitate¹⁸.

Preotul Felea și-a îndeplinit cu conștiinciozitate sarcinile care îi reveneau ca sacerdot. Astfel, spre sfârșitul anului 1925 din parohia sa a colectat suma de 12.600 de lei pentru Fondul de propagandă religioasă¹⁹. Presa vremii, mai ales periodicul *Biserica și Școala* îi publica des opiniile și articolele. Reține atenția un material intitulat *Împăcare Religioasă* publicat în nr. 48 din 1925 al ziarului amintit. În acest articol, Ioan Felea critica poziția lui Nichifor Crainic, care împreună cu episcopul Hotinului, Visarion Puiu, dezavua apropierea Ortodoxiei de Protestantism vizibilă la Congresul ecumenic de la Stockholm (1925). În articolul lui Crainic, acesta afirmă că de Roma ne desparte doar un râu, pe când de Protestantism, un ocean, distinsul intelectual opinând că Ortodoxia română ar trebui să caute apropierea de Cetatea Eternă. Ioan Felea nu este de acord cu această opțiune și evidențiază agresivitatea Catolicismului față de Ortodoxie, afirmând că oceanul care o separă pe aceasta din urmă față de Protestantism este navigabil, pe când râul care o desparte de Roma este un torent de munte. În plus, Felea remarcă absența Vaticanului de la congresul de la Stockholm și conchide că Roma ar trebui să accepte principiul sinodalității²⁰.

Ioan Felea a ținut numeroase conferințe religioase cu rol catehetic, cât timp a fost paroh la Pecica. Un exemplu în acest sens provine din 6 decembrie 1925, la sărbătoarea Sf. Nicolae, când la o întrunire la Șetin a ținut conferința *Veniți la Hristos*, foarte apreciată de cei prezenți, iar presa consemnează că un țăran bătrân i-a sărutat mâinile în semn de mulțumire²¹. La 26 septembrie 1926, Ioan Felea, alături de alți preoți, a organizat la Nădlac, în cadrul *Asociației clericului „Andrei Șaguna”*, un cerc religios, el fiind cel care a susținut predica de la Sf. Liturghie²².

Între 10 și 11 noiembrie 1926, preotul Felea a luat parte la Timișoara la cel de-al șaptelea congres al *Asociației clericului „Andrei Șaguna”*²³. A avut o relație bună cu ierarhia superioară a episcopiei Aradului, fapt dovedit de prezența sa în orașul de pe Mureș la 30 ianuarie 1927, la sărbătoarea Sf. Trei Ierarhi, când episcopul Grigore Comșa își aniversa onomastica²⁴. În cadrul celui de-al optulea congres al *Asociației clericului „Andrei Șaguna”* desfășurat la Lugoj între 10 și 11 noiembrie 1928, Ioan Felea a susținut o conferință intitulată *Esența cultului ortodox*²⁵. Din păcate destule aspecte ale vieții și activității lui Ioan Felea rămân necunoscute, în stadiul actual al cercetărilor.

Viața lui Ioan Felea a luat o turnură radicală în preajma izbucnirii celui de-Al Doilea Război Mondial, când preotul ardelean decide să intre în monahism și este călugărit la Mănăstirea Sinaia, primind numele de Irineu. În anul 1940 a fost hirotesit protosinghel.

Având experiența Primului Război Mondial pe care l-a trăit pe viu, protosinghelul Irineu Felea decide să se pună din nou la dispoziția celor suferinzi în urma celui de-Al Doilea Război Mondial. Astfel, el se adresează la 25 iulie 1941 episcopului armatei, Partenie Ciopron, cerându-i să fie mobilizat în calitate de preot confesor la Spitalul Militar „Principele Nicolae” din București.

Destinul acestui fost student de la Cernăuți s-a încheiat tragic. Irineu Felea a fost ucis la 4 aprilie 1944, în timpul primului bombardament american asupra Bucureștiului, aflându-se în zona Gării de Nord, cea mai afectată de raidurile aeriene. La data tragicei sale morți, Felea era parohul Bisericii „Radu Vodă” din capitală, conducând și Internatul Teologic de acolo, dar și membru în consiliul central al *Asociației foștilor luptători din Gărzile Naționale Române din Ardeal și Banat din anii 1918-1919*.

A fost înhumat într-o groapă comună, alături de celelalte victime ale bombardamentului²⁶.

Preotul Felea a avut o bogată activitate științifică și publicistică colaborând cu reviste precum: *Revista Teologică*, *Telegraful Român*, *Biserica și Școala*, *Foaia Diecezană* etc. De asemenea, a tipărit o serie de broșuri pe teme teologice²⁷.

CONSIDERATIONS REGARDING THE LIFE AND THE ACTIVITY OF A LESS KNOWN TRANSYLVANIAN CLERIC, IOAN FELEA (1885-1944)

The subject of this study is the life and activity of a priest from Transylvania, Ioan Felea. He was a remarkable clergy personality

from Transylvania in the first half of the 20th century. Felea had a very good intellectual training, finishing his secondary education at the Foundational High School in Năsăud. Later, Felea chose to study theology, initially at the Andreian Theological Seminary in Sibiu and the Theological Faculty of the University of Chernivtsi (1906-1908). In 1909, Ioan Felea became doctor of theology. Between 1913 and 1927 he was a parish priest in Pecica. The destiny of this priest was marked by the First World War. He was mobilized as a military chaplain for the Orthodox Romanians in the Austro-Hungarian army, both on the Galician front and the Italian one, having the military rank of captain. Near the time of the Great Union on 1 December 1918, Felea organized the Romanians from Pecica area, being a supporter of the union of Transylvania with Romania. Towards the end of his life, he entered monasticism with the name, Irineu. He died in Bucharest during the Anglo-American bombing of April 1944.

Keywords: Ioan Felea, Transylvania, Chernivtsi, priest, monasticism

NOTE

1 Colegiul Tehnic Turda, jud. Cluj.

2 A se vedea studiul Mircea Păcurariu, Protoposinghelul Irineu Ioan Felea (1855-1944) în Sargetia, XXXII, 2004, pp. 201-204.

3 Telegraful Român, anul LXX, Sibiu, 18 februarie (3 martie) 1922, nr. 15, p. 3.

4 <http://www.fericiteieiprignoniti.net/ilarion-felea/525-autobiografie> consultat la 11 martie 2017.

5 Detalii despre Ilarion V. Felea a se vedea în Ierom. Grigorie Benea (coordonator), Preoți din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului în temnițele comuniste, Cluj-Napoca,

Editura Renașterea & Memorialul Gherla, 2017, pp. 175-178.

6 Eusebiu Roșca, Monografia Institutului Seminarial Teologic-Pedagogic „Andreian” al Arhiepiscopiei Gr. Or Române din Transilvania, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhiepiscopice, 1911, p. 165.

7 Mészáros Andor, Szögi László, Varga Júlia, Magyarországi diákok a Habsburg Birodalom kisebb egyetemein és akadémiáin 1789-1919, Budapest, 2014, p. 471, nr. 6981; Vasile Baltag, Die Doktorschule für Theologie bei der Universität aus Czernowitz (1877-1918) în Codrul Cosminului, XX, 2014, No. 2, p. 341.

8 Telegraful Român, Anul LIX, Sibiu, 23 iulie (5 august) 1911, nr. 77, p. 329.

9 Ranglisten des Kaiserlich und Königlichen Heeres 1917, Wien, 1917, p. 1333; Ranglisten des Kaiserlich und Königlichen Heeres 1916, Wien, 1916, p. 997; Ranglisten des Kaiserlich und Königlichen Heeres 1918, Wien, 1918, p. 1661.

10 Mircea Păcurariu, Cărturari sibieni de altădată, Sibiu, Editura Andreiana, 2015, p. 490.

11 Biserica și Școala, Anul XLVI, Arad, 3/16 aprilie 1922, nr. 14, p. 9.

12 Idem, anul XLVI, Arad, 4/17 decembrie 1922, nr. 49, p. 4.

13 Mircea Păcurariu, op.cit., p. 490.

14 Biserica și Școala, Anul XLVII, Arad, 23 aprilie (6 mai) 1923, nr. 17, p. 7.

15 Idem, anul XLVII, Arad, 11/24 iunie 1923, nr. 24, pp. 1-4; Idem, Anul XLVII, Arad, 18 iunie (1 iulie) 1923, nr. 25, pp. 1-6; Pavel Vesa, Învățământul Teologic de la Arad (1822-1948), Deva, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2013, p. 137.

16 Biserica și Școala, Anul XLVII, Arad, 20 august (2 septembrie) 1923, nr. 34, p. 3.

17 Telegraful Român, Anul LXXIII, Sibiu, 14 mar-

tie 1925, nr. 20, p. 3.

18 Biserica și Școala, Anul XLIX, Arad, 28 iunie 1925, nr. 26, p. 3.

19 Idem, Anul XLIX, Arad, 15 noiembrie 1925, nr. 46, p. 6.

20 Idem, Anul XLIX, Arad, 29 noiembrie 1925, nr. 48, pp. 4-6.

21 Idem, Anul XLIX, Arad, 29 noiembrie 1925, 20 decembrie 1925, nr. 51, pp. 5-6.

22 Idem, Anul L, Arad, 10 octombrie 1926, nr. 41, p. 5.

23 Idem, Anul L, Arad, 21 noiembrie 1926, nr. 47, pp. 4-5.

24 Idem, Anul LI, Arad, 6 februarie 1927, nr. 6, p. 5.

25 Idem, Anul LI, Arad, 27 noiembrie 1927, nr. 48, pp. 4-5.

26 Telegraful Român, Anul XCII, Sibiu, 23 aprilie 1944, nr. 17, p. 4.

27 Mircea Păcurariu, Dicționarul Teologilor Români, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996, p. 168; Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu, Preoți în tranșee 1941-1944, București, Editura Europa Nova, 1998, p. 14; Cornel Sigmirean, Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2000, p. 692, nr. 7117; Szögi László, Studenți români din Transilvania la universitățile din Europa în secolele XVI-XX, Târgu Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, 2011, p. 167, nr. 1353; Szabó Miklós, Simon Zsolt, Szögi László, Erdélyiek Külföldi Egyetemjárása 1849-1919 Között, 1 kötet, Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2014, p. 260, nr. 2118; Mircea Păcurariu, Cărturari, pp. 488-491.